

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ САМОДОСТАТНОСТІ РЕГІОНУ

© 2015 УМАНЕЦЬ Т. В., ШАТАЛОВА Л. С.

УДК 352.075.1(043.3)

Уманець Т. В., Шаталова Л. С. Передумови формування механізму забезпечення економічної самодостатності регіону

Метою статті є аналіз передумов формування механізму забезпечення економічної самодостатності регіону відповідно до викликів сучасності. Означено сфери діяльності, що виступають передумовами формування механізму забезпечення економічної самодостатності регіону, і досліджено їх стан в умовах глобалізації та децентралізації влади. Окреслено основну мету регіонів та інструментарій, що дозволяє її досягти. Обґрунтовано необхідність удосконалення дієвих механізмів територіальних систем управління з точки зору відповідної регуляції забезпечення економічної самодостатності регіонів, розробки нових систем і методів здійснення даного процесу. Доведено необхідність впровадження політики «поляризованого» розвитку при формуванні стратегій соціально-економічного розвитку територій та визначено регіональні пріоритети. Здійснено аналіз ефективності діючої в Україні системи органів місцевого самоврядування та запропоновано вдосконалити її відповідно до загальноприйнятих європейських принципів в умовах децентралізації влади. Обґрунтовано необхідність формування механізму забезпечення економічної самодостатності регіону з урахуванням основних закономірностей розміщення продуктивних сил і пріоритетів розвитку територій та означено принципи, що лежать в його основі. Досліджено процес становлення нової інформаційної парадигми в умовах глобалізації. Запропоновано в регіональних дослідженнях не просто здійснювати кількісну оцінку економічної самодостатності територій, а й розробити механізм її забезпечення.

Ключові слова: регіон, економічна самодостатність, механізм забезпечення економічної самодостатності регіону, глобалізація, принципи економічної самодостатності регіону.

Рис.: 1. **Бібл.:** 9.

Уманець Тетяна Василівна – доктор економічних наук, професор, кафедра економіки та управління національним господарством, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)

E-mail: uman_tat@ukr.net

Шаталова Людмила Семенівна – аспірантка, кафедра економіки та управління національним господарством, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)

УДК 352.075.1(043.3)

UDC 352.075.1(043.3)

Уманец Т. В., Шаталова Л. С. Предпосылки формирования механизма обеспечения экономической самодостаточности региона

Целью статьи является анализ предпосылок формирования механизма обеспечения экономической самодостаточности региона в соответствии с вызовами современности. Отмечены сферы деятельности, выступающие в качестве предпосылок формирования механизма обеспечения экономической самодостаточности региона, проведен анализ их состояния в условиях глобализации и децентрализации власти. Очерчена основная цель регионов и инструментарий, позволяющий достичь ее. Обоснована необходимость усовершенствования действенных механизмов территориальных систем управления с точки зрения соответствующей регуляции процессов обеспечения экономической самодостаточности регионов, разработки новых систем и методов осуществления данного процесса. Доказана необходимость внедрения политики «поляризованного» развития при формировании стратегий социально-экономического развития территорий и определении региональных приоритетов. Осуществлен анализ эффективности действующей в Украине системы органов местного самоуправления, предложено усовершенствовать ее в соответствии с общепринятыми европейскими принципами в условиях децентрализации власти. Обоснована необходимость формирования механизма обеспечения экономической самодостаточности региона с учетом основных закономерностей размещения производительных сил и приоритетов развития территорий и обозначены принципы, лежащие в его основе. Исследован процесс становления новой информационной парадигмы в условиях глобализации. Предложено в региональных исследованиях не просто осуществлять количественную оценку экономической самодостаточности территорий, но и разработать механизм ее обеспечения.

Ключевые слова: регион, экономическая самодостаточность, механизм обеспечения экономической самодостаточности региона, глобализация, принципы экономической самодостаточности региона.

Рис.: 1. **Библ.:** 9.

Уманец Татьяна Васильевна – доктор экономических наук, профессор, кафедра экономики и управления национальным хозяйством, Одесский национальный экономический университет (ул. Преображенская, 8, Одесса, 65082, Украина)

E-mail: uman_tat@ukr.net

Шаталова Людмила Семеновна – аспирантка, кафедра экономики и управления национальным хозяйством, Одесский национальный экономический университет (ул. Преображенская, 8, Одесса, 65082, Украина)

Umanets T. V., Shatalova L. S. Preconditions for the Formation of a Mechanism for Ensuring the Economic Self-Sufficiency of Region

The article is aimed to analyze preconditions for the formation of a mechanism for ensuring the economic self-sufficiency of region in accordance with the present day challenges. The spheres of activity, which stand for preconditions for the formation of a mechanism for ensuring the economic self-sufficiency of region, have been marked, an analysis of their status in the context of globalization and decentralization of power has been conducted. The main purpose of regions and the tools, which will provide for achieving it, have been outlined. The necessity of improving the efficient mechanisms of territorial managerial systems from the view of the relevant regulation of the economic self-sufficiency of regions, development of new systems and methods of implementation of this process, has been substantiated. The need to implement the policy of «polarized» development while forming strategies for socio-economic development of the territories and defining the regional priorities has been proven. An analysis of efficiency of the system of local self-governing authorities, existing in Ukraine, has been carried out as well as proposed to improve it in compliance with generally accepted European principles in the context of decentralization of power. The necessity of formation of mechanism for ensuring the economic self-sufficiency of region, taking into account the main regularities of distribution of productive forces and the territories' development priorities has been substantiated, the underlying principles have been specified. The process of establishing a new information paradigm in the context of globalization has been explored. It has been proposed not just to quantify the economic self-sufficiency of territories in the regional studies, but also to elaborate a mechanism for ensuring this.

Key words: region, economic self-sufficiency, mechanism for ensuring the economic self-sufficiency of region, globalization, principles of economic self-sufficiency of region.

Pic.: 1. **Bibl.:** 9.

Umanets Tetyana V. – Doctor of Science (Economics), Professor, Department of Economy and the National Economy Management, Odessa National Economic University (vul. Preobrazhenska, 8, Odessa, 65082, Ukraine)

E-mail: uman_tat@ukr.net

Shatalova Ljudmila S. – Postgraduate Student, Department of Economics and Management of National Economy, Odessa National Economic University (vul. Preobrazhenska, 8, Odessa, 65082, Ukraine)

На сьогодні процес управління соціально-економічним розвитком регіонів потребує суттєвого удосконалення. Як показує практика, моделювання регіонального розвитку є необхідним елементом визначення ефективності та інноваційності соціально-економічного стану для порівняння регіонів та розроблення стратегій їхнього розвитку.

Важливу роль в галузі обґрунтування та методичних підходів до управління економічними процесами відіграють праці таких вчених і практиків України та країн СНД, як: Б. Адамова, С. Айвазяна, О. Амоши, В. Артеменко, Г. Балабанова, І. Бондаря, Б. Буркинського, В. Василенко, В. Геєця, О. Гранберга, З. Герасимчук, А. Кузьменко, В. Максимова, О. Осауленко, Я. Побурко, В. Симоненко, С. Харічкова, Л. Чернюк, М. Чумаченко, В. Швець та ін. У науковій літературі останніх років можна зустріти найрізноманітніші думки з приводу вдосконалення механізмів соціально-економічного розвитку регіону та розробки стратегій їх розвитку. Проте методологічні положення даної проблеми в ринкових умовах пропрацьовано недостатньо, тому що сьогодні необхідно здійснювати не тільки обґрунтування контурів регіонів як об'єкта моделювання й прогнозування, але й адаптацію моделі загальної економічної рівноваги на регіональному рівні для діагностики їх економічної самодостатності. Це відкриває перспективи для оцінки та управління економічною безпекою регіону, особливо в умовах децентралізації влади.

Метою статті є аналіз передумов формування механізму забезпечення економічної самодостатності регіону відповідно до викликів сьогодення.

Передумови формування механізму забезпечення економічної самодостатності регіону – це необхідні (але не достатні), певною мірою, завершені процеси, що створюють фундаментальну основу для надбудови, якою є властивість самодостатності соціо-еколого-економічної системи (СЕЕС). Вони мають те ж саме значення, що має ґрунт по відношенню до культурних рослин. Так, наприклад, передумовами економічної самодостатності регіону виступають удосконалення інституту місцевого самоврядування; формування нормативно-правової бази, що має децентралізаційні пріоритети та враховує вплив глобальної конкуренції ринків на сталий розвиток регіону та ін.

Сьогодні регіони прагнуть забезпечити певну управлінську автономію, метою якої є оперативне забезпечення попиту та запитів населення, що мешкає на даній території. Основним інструментом, що дозволяє досягнути даної мети, є економіка регіону, і від того, наскільки вона спроможна задовольняти потреби його населення та протистояти впливу глобальної конкуренції ринків, залежить рівень регіональної економічної самодостатності. У разі, якщо у регіоні спостерігається така ситуація, що є дефіцит товарів і послуг народного споживання або недостатньо фінансових ресурсів, то регіональні органи управління звертаються до державних органів управління щодо відповідної підтримки, а це, у свою чергу, спричиняє поглиблення протиріччя як між «центром» і регіонами, так і між самими регіонами, посилює конкуренцію між останніми, предметом якої можуть бути як ресурсний потенціал певного регіону, так

і ресурси, що знаходяться у розпорядженні підприємців, які функціонують на даній території. Це пов'язано з імобільністю природних ресурсів та інших компонентів регіонального відтворювального потенціалу, а також з якісними відхиленнями у структурі регіональних суб'єктів господарської діяльності, що створює в кожному з них своє унікальне середовище для виробництва [1, с. 67].

Отже, завдання вдосконалення дієвих механізмів територіальних систем управління повинні розв'язати проблеми збалансованості інтересів державної та регіональної економічної політики та забезпечити відповідну регуляцію процесів забезпечення економічної самодостатності регіонів.

Починаючи з 2005 р., у кожному регіоні розробляються регіональні стратегії розвитку, метою яких є визначення мети, завдання, пріоритетів і векторів економічного та соціального розвитку регіону на середньостроковий (4 – 6 років) і довгостроковий (10 – 15 років) періоди. Саме це дозволить зосередити увагу регіональних органів влади на найбільш перспективних для конкретного регіону напрямках розвитку в умовах євроінтеграції та глобалізації і, одночасно, забезпечити розв'язання певного ряду проблем СЕЕС, серед яких найбільш гострими є проблеми забезпечення економічної самодостатності.

При формуванні цих стратегій необхідно спиратися на результати досліджень за регіональною тематикою у розрізі трьох груп «гравців», а саме: центральних і регіональних органів влади, а також бізнесу, якому необхідно приділяти особливу увагу. Пояснити це можна тим, що при формуванні стратегії розвитку доцільно враховувати позитивні та негативні сторони стратегії розвитку як великого, так і малого та середнього бізнесу; вплив бізнесу на ситуацію у регіоні, його роль в економічних і соціальних регіональних проектах, а також на міжнародному ринку. Такий методичний підхід має загальнонаукове значення під час формування механізму забезпечення економічної самодостатності регіону.

Формування ринкової економіки, як свідчить досвід, потребує також розробки нових систем і методів управління та організації їх ефективного функціонування, а ринкові умови передбачають посилення державного управління. Сьогодні на регіональному рівні відсутнє обґрунтоване розуміння особливих пріоритетів, а ті, що заявляються, погано узгоджуються з проектами, що реалізуються на практиці. Усе це говорить про необхідність впровадження політики «поляризованого» розвитку при формуванні стратегії соціально-економічного розвитку регіону. Пояснити вищезазначене можна таким чином. За своєю природою господарські процеси характеризуються просторовою асиметрією, концентруються в декількох мікро- або мезорегіонах – «локомотивах». Крім того, слід зазначити, що процес соціально-економічного розвитку будь-якої території є неоднорідним, являє собою стохастичний процес, що протікає кумулятивним чином і характеризується періодами дисипації, які виникають час від часу, тобто спостерігається «розсіювання» накопичених на даній території ресурсів зростання. Це може призвести

до того, що деякі з визначених «точок росту» можуть уповільнювати процес розвитку або навіть приходити до занепаду, спостерігаючи локальний регрес [2, с. 56].

При формуванні регіональних стратегій розвитку, а також при проведенні адміністративно-територіальної реформи особливу увагу слід приділити питанню оцінювання соціальних ризиків «поляризованого» розвитку регіону, тобто враховувати якість людського капіталу у вірогідних «полюсах» росту, і наскільки вона відповідає попиту відповідно до моделі «поляризованого» розвитку. Негативними причинами регіонального розвитку є відсутність ефективного діючого ринку праці, низький рівень добробуту населення, який визначається за допомогою показника сукупного ресурсу домогосподарства і який залежить від рівня освіти, досвіду, зайнятості, мобільності та адаптації до вимог ринку праці. Отже, необхідно створювати умови для підвищення мобільності населення за такими напрямками, як: розвиток ринку житла та транспортної інфраструктури, удосконалення програм сприяння трудової міграції як інструменту поповнення дефіциту трудових ресурсів в точках росту.

У стратегії регіонального розвитку повинна знайти відображення також проблема недостатньої інфраструктурної забезпеченості регіонів, розв'язання якої, з одного боку, буде стимулювати розвиток регіону, а іншого – виконувати функції соціальної забезпечення. Вищезазначене набуває особливої актуальності в умовах сьогодення, коли дуже активно обговорюються питання децентралізації влади, тобто процесу перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління до нижчих рівнів. Місцеве самоврядування як децентралізована форма управління суспільством є найбільш природною й історично обґрунтованою формою управління державою. Сьогодні це одне з найбільш актуальних питань сучасного суспільного життя України, оскільки надмірно централізована влада стає причиною гальмування розвитку суспільства загалом і кожного (політичного, економічного, соціального, культурно-освітнього й інших) з аспектів громадського життя. Крім того, надмірна централізація коштів на державному рівні ставить у цілковиту залежність від державного бюджету реалізацію місцевими органами влади покладених на них функцій.

Світовий досвід свідчить, що децентралізація приводить до економічного розвитку регіонів, підвищенню конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, зростанню життєвого рівня населення регіонів, появи місцевої ініціативної еліти [3, с. 57 – 58]. В Україні конституційна модель організації державної виконавчої влади є недосконалою, оскільки місцеві державні адміністрації існують не тільки для здійснення контролюючих функцій щодо органів місцевого самоврядування, а й володіють повноваженнями щодо управління відповідними територіями. Тому досі триває пошук оптимального варіанта взаємодії органів самоврядування з органами державної виконавчої влади.

Діяльності органів місцевого самоврядування бракує ефективності, що значною мірою обумовлено низькими обсягами бюджетного фінансування, недо-

сконалістю механізму трансфертів фінансових ресурсів держави на рівень територіальної громади, недостатньою податковою базою та штучно обмеженою територіальною основою. Усі ці кризові явища в системі управління негативно впливають на рівень економічної самодостатності регіону.

Отже, діюча в Україні система організації влади на місцевому рівні потребує вдосконалення відповідно до загальноприйнятих європейських принципів, закладених у Європейській хартії місцевого самоврядування, зокрема, принципу субсидіарності, партнерства, концентрації, компліментарності та програмного підходу [4]. У процесі вирішення питань децентралізації державного управління та розвитку ефективного місцевого самоврядування має бути досягнуто узгодження рішень і дій вищих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадськості. Вони мають органічно поєднуватися із загальним вектором розвитку української держави і бути у підвалинах забезпечення її незалежності, економічної самодостатності та духовного розвитку.

Усе це зумовлює розробку механізму забезпечення економічної самодостатності регіону з урахуванням основних закономірностей розміщення продуктивних сил і пріоритетів розвитку території, основні принципи якого доцільно класифікувати за напрямками, що наведено на *рис. 1*.

Одним із головних у діяльності найвищого органу виконавчої влади є чинник, який спрямований на реалізацію комплексу правових, економічних й організаційних заходів, що орієнтувалися, з одного боку, на створення сприятливих умов для розвитку регіонів та ефективної діяльності місцевих органів влади, з іншого – на підвищення відповідальності керівників цих органів за ефективність управління економічними, соціальними і суспільними процесами на місцях [5, с. 163]. Це приводить до формування нової парадигми державного регулювання регіональних господарських систем на сучасному етапі розвитку, де більшою мірою слід враховувати чинники впливу зовнішнього середовища, зокрема, глобалізації та євроінтеграції – як такі, що обмежують повноцінне функціонування регіонів на основі дії загальновідомих економічних законів і закономірностей регіонального розвитку.

Розглядаючи передумови формування механізму економічної самодостатності, слід також звернути увагу на процес становлення нової інформаційної парадигми в умовах глобалізації. Обґрунтувати вищезазначене можна таким чином.

Економіку сучасних регіонів, що перебувають у процесі певної трансформації, доцільно визначати як сукупність певних технологічних процесів, і ефективність управління СЕЕС на пряму буде залежати від ефективності управління технологічною структурою виробництва. Технологічну основу економічного розвитку на певному етапі розвитку суспільного виробництва складають комплекси взаємозв'язаних техніко-технологічних принципів, що визначають технологічний зміст виробничих процесів, які є технологічною основою економічного зростання протягом тривалих етапів роз-

Рис. 1. Принципи механізму забезпечення економічної самодостатності регіону

витку цивілізації та віддалених один від іншого радикальними, революційними змінами в розвитку системи виробничих сил [6, с. 243].

Отже, економічне зростання СЕЕС може бути визначено як довготривале зростання можливостей задовольняти все більш різнобічні потреби населення в продуктах економічної діяльності. Ця зростаюча спроможність заснована на розвитку техніки та технології і на необхідних змінах в інституціональній структурі та ідеології. Процес еволюційних якісних змін у розвитку такої системи, результатом якого є зміна провідного технологічного укладу, називається технологічними зрушеннями [7, с. 10]. Сьогодні ми спостерігаємо за заміною індустріального технологічного способу на інформаційний, який засновано на виробництві та продуктивному переміщенні інформації. Це, у свою чергу, вимагає принципіальних змін у системі продуктивних сил і нових засобів поєднання живої, уречевленої та інтелектуальної праці. Слід зауважити, що процес заміни індустріальних технологій інформаційними не слід сприймати як проблему структурної перебудови національної економіки. Це технологічна проблема. Індустріальне виробництво змінюється під впливом інформатизації, впровадженням у виробничі процеси інформаційних технологій. При цьому економічне зростання буде відбуватися вже за рахунок використання нової інформації у виробничих процесах [8, с. 243].

Визначальну роль у становленні інформаційної парадигми в сучасній економіці відіграє глобалізація, яка підсилює конкуренцію, стимулює подальший розвиток новітніх технологій та поширення їх у світі серед країн; приводить до підвищення продуктивності праці в результаті оптимізації виробництва на глобальному рівні

та поширення передових інноваційних технологій, а також конкурентної боротьби за швидкість впровадження інновацій у світовому масштабі; надає країнам можливість мобілізувати значний потенціал фінансових ресурсів, тому що інвестори використовують більш широкий фінансовий інструментарій у більш розширеному ринку; є підґрунтям для рішення сучасних проблем людства, головним чином, екологічних, що обумовлено об’єднанням зусиль світового співтовариства, консолідацією світових ресурсів, координацією дій у різних сферах.

Основними рушійними силами, що обумовлюють сучасний процес інформаційних трансформацій, є п’ять груп чинників: економічні, дослідницькі, науково-технічні та технологічні, виробничі, організаційно-розпорядчі, політичні[9].

Таким чином, однією з основних тенденцій глобалізації світового господарства та розвитку сучасної економіки є локалізація як політичне самовираження регіонів та розвиток процесу регіоналізації, що проявляється в інтеграції, посиленні взаємозалежності та взаємодії національних економік. Централізоване управління економікою на практиці показало свою неспроможність і тим самим дало поштовх для її вдосконалення та розвитку. Обумовлено це такими факторами, як: незадоволення можливістю держави реалізувати прийняті програми розвитку; посилення територіального самовираження в умовах поліпшення якості освіти, зростання питомої ваги міського населення, розвитку комунікацій; прагнення знайти своє місце у світі, в якому глобалізація зрівнює відмінності в культурах; загострення внутрішньодержавної конкуренції між регіо-

нами, разом з небажанням багатіших суб'єктів ділитися своїми ресурсами з менш забезпеченими суб'єктами.

Якщо глобалізація об'єднує країни світу, то локалізація міняє баланс сил усередині них. Вона може приймати різні форми, включаючи заміну однопартійної системи багатопартійною, підвищення ступеня свободи регіональних одиниць, залучення громадськості та неурядових організацій до процесу управління. При цьому глобалізація і локалізація не є протидіючими силами і нерідко посилюють один одного.

ВИСНОВКИ

Регіональна політика повинна розглядатись як усвідомлена діяльність органів влади, що спрямована на забезпечення його економічної самодостатності за рахунок підвищення ефективності використання ресурсної бази територій, поглиблення спеціалізації, розширення взаємодії суб'єктів господарської діяльності, формування конкурентоспроможних регіональних ринків, подолання територіальних диспропорцій. Забезпечити економічну самодостатність регіону точками росту повинні не тільки міста обласного підпорядкування, але й районні центри, а також міста, що претендують на роль міст – «регіональних лідерів». Діагностування рівня економічної самодостатності регіону є передумовою ефективного управління і має стати основою управлінської діяльності на всіх рівнях – від підприємств та їх структурних підрозділів до органів державного управління. У XXI столітті успіх економічного розвитку і здатність долати соціальні проблеми багато в чому залежить від того, наскільки СЕЕС здатна адаптуватися до нових світових реалій і використати їх в інтересах модернізації. Вона або зуміє «вписатися в глобалізацію», або приречена на відставання і стагнацію. Це обумовлює необхідність не просто кількісної формалізації економічної самодостатності територій, а розробки механізму забезпечення економічної самодостатності регіону. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Пчелинцев О. С. Регулирование воспроизводственного потенциала территории как основа региональной политики / О. С. Пчелинцев, В. Я. Любовный, А. Б. Воякина // Проблемы прогнозирования. – 2000. – № 5. – С. 62 – 68.
2. Нижегородцев Р. М. Нелинейные методы прогнозирования экономической динамики региона : монография / Р. М. Нижегородцев, Е. Н. Грибова, Л. Зенькова и др. – Харьков : ИД «ИНЖЭК», 2008. – 319 с.
3. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>
4. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dkrp-kyivobl.gov.ua/Next_1/lawdocs/Eu-Charter.htm
5. Бугай С. М. Проблеми становлення регіональної політики України та основні тенденції подальшого розвитку / С. М. Бугай, В. Т. Пухлій, А. Є. Слівак // Формування ринкових відносин в Україні : [зб. наук. пр.] / [наук. ред. І. Г. Манцуров]. – К., 2009. – Вип. 11 (102). – С. 163 – 169.
6. Кузнец С. Современный экономический рост: результаты исследований и размышления / С. Кузнец // Нобелевские лауреаты по экономике: взгляд из России. – СПб. : Гуманистика, 2003. – 216 с.

7. Горидько Н. П. Современный экономический рост: теория и регрессионный анализ : монография / Н. П. Горидько, Р. М. Нижегородцев. – Новочеркасск : НОК, 2011. – 343 с.

8. Уманець Т. В. Методологічні підходи до становлення нової інформаційної парадигми в сучасній економіці / Т. В. Уманець, Н. Л. Уманець // Вісник Хмельницького нац. університету. Серія «Економічні науки». – 2013. – № 2. – Т. 3. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 242 – 245.

9. Матвійчук А. В. Штучний інтелект в економіці: нейронні мережі, нечітка логіка : монографія / А. В. Матвійчук. – К. : КНЕУ, 2011. – 439 с.

REFERENCES

Buhai, S. M., Pukhlii, V. T., and Slivak, A. Ye. "Problemy stanovlennia rehionalnoi polityky Ukrainy ta osnovni tendentsii podalshoho rozvytku" [Problems of regional policy of Ukraine and the main trends of further development]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 11 (102) (2009): 163-169.

Goridko, N. P., and Nizhegorodtsev, R. M. *Sovremennyy ekonomicheskyy rost: teoriia i regressiionnyy analiz* [Modern economic growth: theory and regression analysis]. Novocherkassk: NOK, 2011.

Kuznets, S. "Sovremennyy ekonomicheskyy rost: rezultaty issledovaniy i razmyshleniia" [Modern economic growth: the results of research and reflection]. In *Nobelevskie laureaty po ekonomike: vzgliad iz Rossii*. St. Petersburg: Gumanistika, 2003.

[Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>

Matviichuk, A. V. *Shtuchnyi intelekt v ekonomitsi: neuronni merezhi, nechitka lohika* [Artificial intelligence in the economy: neural networks, fuzzy logic]. Kyiv: KNEU, 2011.

Nizhegorodtsev, R. M. et al. *Nelineynye metody prognozirovaniia ekonomicheskoy dinamiki regiona* [Nonlinear methods of forecasting the economic dynamics of the region]. Kharkiv: IN-ZhEK, 2008.

Pchelintsev, O. S., Liubovnyy, V. Ya., and Voiakina, A. B. "Regulirovanie vosproizvodstvennogo potentsiala territorii kak osnova regionalnoy polityki" [Regulation of the reproductive potential of the territory as a basis for regional policy]. *Problemy prognozirovaniia*, no. 5 (2000): 62-68.

Umanets, T. V., and Umanets, N. L. "Metodolohichni pidkhody do stanovlennia novoi informatsiinoi paradyhmy v suchasni ekonomitsi" [Methodological approaches to the formation of a new paradigm of information in today's economy]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Economichni nauky»*, vol. 3, no. 2 (2013): 242-245.

"Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriadiuvannia" [European Charter of Local Self-Government]. http://dkrp-kyivobl.gov.ua/Next_1/lawdocs/Eu-Charter.htm